

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

۱ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۱ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۲

۳ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۴ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۵

۶ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۷ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۸

۹ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۱۰ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُئِلَتْ ۱۱

۱۲ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۱۳ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۱۴

۱۵ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۱۶ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِرَتْ ۱۷

۱۸ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ۱۹ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ ۲۰

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنُوسِ ۲۱ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ۲۲ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ

۲۳ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۲۴ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۲۵

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۲۶ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۲۷

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۲۸ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ ۲۹

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۳۰ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۳۱

به نام خداوند رحمت گر مهربان

۱. آنگاه که خورشید به هم در پیچد.
۲. و آنگاه که ستارگان تیره شوند.
۳. و آنگاه که کوه‌ها حرکت داده شوند.
۴. و آنگاه که شتران ماده [به هنگام زادن] وانهاده شوند.
۵. و آنگاه که حیوانات وحشی گرد آورده شوند.
۶. و آنگاه که دریاها جوش آورده شوند.
۷. و آنگاه که افراد با همجنس خود قرین شوند.
۸. و هنگامی که از دختران زنده به گور شده بپرسند.
۹. به کدامین گناه کشته شدند.
۱۰. و آنگاه که نامه‌های اعمال باز شوند.
۱۱. و آنگاه که آسمان از جا کنده شود.
۱۲. و آنگاه که جهنم برافروخته شود.
۱۳. و آنگاه که بهشت نزدیک شود.
۱۴. هرکسی بی ببرد چه فراهم کرده است.
۱۵. سوگند می‌خورم به آن ستارگان غایب شونده [به هنگام روز]:
۱۶. همان روندگان پنهان شونده،
۱۷. سوگند به شب چون پشت کند.
۱۸. سوگند به صبح چون بدمد.
۱۹. که [قرآن] سخن فرستاده‌ای بزرگوار است.
۲۰. نیرومندی [که] نزد صاحب عرش، مقامی بلند دارد.
۲۱. در آنجا مورد اطاعت [فرشتگان] و امین است.
۲۲. و همنشین شما [محمد] دیوانه نیست.
۲۳. و قطعاً آن [فرشته وحی] را در افق درخشان دیده.
۲۴. و او در امر غیب بخیل نیست.
۲۵. و [قرآن] سخن شیطان رانده شده نیست.

درس هفتم

واقعه بزرگ

دکتر فریاد پویزی
کرج

در این درس با وقایع مرحله اول و دوم قیامت و ترتیب این حوادث بر اساس آیات قرآن کریم آشنا می شویم

همه در حال و هوای خویش اند؛ کودک، جوان، پیر؛ که ناگهان اتفاق می افتد؛ آنچه وعده اش داده شده بود،

آنچه وقوعش حتمی و زمانش نامعلوم بود و ما آن را دور می پنداشتیم. قیامت اتفاق می افتد تا آغازی باشد بر حیات ابدی انسان.

توصیف قیامت روزی که هر مادر شیردهی، طفل شیرخوار خود را فراموش می کند. مردم از هیبت آن روز همچون

افراد مست به نظر می رسند؛ در حالی که مست نیستند ولیکن عذاب خدا سخت است.^۱ و تنها نیکوکاران اند که از وحشت این روز در امان اند.^۲

اما این واقعه با چه حوادثی همراه است؟ چه مراحل دارد؟

شنیدن شدن صدایی مویب
مرگ اهل آسمان ها و زمین
تغییر در ساختار زمین و آسمان ها

الف) مرحله اول قیامت

این واقعه بزرگ در دو مرحله انجام می گیرد که در هر مرحله وقایع خاصی رخ می دهد

ب) مرحله دوم قیامت

زنده شدن همه انسان ها
کنار رفتن پرده از حقایق عالم
بر پا شدن دژگاه عدل الهی
دادن نامه اعمال
مفسور شاهدان و گواهان

الف) پیامبران و امامان
ب) فرشتگان الهی
ج) اعضای بدن

۱- سوره حج، آیه ۲

۲- سوره نمل، آیه ۸۹

۱. مطابق آیات قرآن، رفداز بزرگ قیامت در چند مرحله رخ می دهد؟

پایان این جهان با برپایی قیامت همراه است^۱ این رخداد بزرگ که در آیاتی از قرآن کریم ترسیم شده،

در دو مرحله انجام می گیرد که در هر مرحله وقایع خاصی رخ می دهد^۱ ۲. از وقایع مرحله اول قیامت «شنیده شدن صدای مهیب» را توضیح دهید؟

الف) مرحله اول قیامت *وقایع* *نفخ صور اول*
 شنیده شدن صدای مهیب
 مرگ اهل آسمان ها و زمین
 تغییر در ساختار زمین و آسمان ها

در این مرحله که با پایان یافتن دنیا آغاز می شود، حوادث زیر اتفاق می افتد:

۱- شنیده شدن صدای مهیب: صدایی مهیب و سهمگین آسمان ها و زمین را فرا می گیرد و این اتفاق چنان ناگهانی رخ می دهد که همه را غافلگیر می کند؛ قرآن کریم از این واقعه به نفخ صور یاد می کند.^۱ ۳. از وقایع مرحله اول قیامت «مرگ اهل آسمان ها و زمین» را توضیح دهید؟

۲- مرگ اهل آسمان ها و زمین: همه اهل آسمان ها و زمین، جز آنها که خداوند خواسته است، می میرند^۲ و بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می شود.^۳ ۴. از وقایع مرحله اول قیامت «تغییر در ساختار زمین و آسمان ها» را توضیح دهید؟

۳- تغییر در ساختار زمین و آسمان ها: تحولی عظیم در آسمان ها و زمین رخ می دهد. خورشید در هم می پیچد و بی نور و تاریک می شود.^۴ آن همه ستاره ای که در آسمان می درخشید، همه به یک باره تیره می شوند،^۵ زمین به شدت به لرزه در می آید^۶ و خرد می شود،^۷ کوه ها سخت در هم کوبیده شده^۸ و مستلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند.^۹ ۴

یَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ
 وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً
 این آیه به سومین واقعه در مرحله اول قیامت یعنی تغییر در ساختار زمین و آسمان ها اشاره دارد
 در آن روز که زمین و کوه ها سخت به لرزه درآیند و کوه ها (چنان در هم کوبیده شوند که) بصورت توده هایی از شن نرم درآیند.^{۱۰}

دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می شوند^{۱۱} و از درون آنها آتش زانه می کشد.^{۱۲} این تغییرات چنان گسترده و عمیق است که آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمینی دیگر تبدیل می شوند.^{۱۳}

ب) مرحله دوم قیامت ۵. از وقایع مرحله دوم قیامت «زنده شدن همه انسان ها» را توضیح دهید؟

در این مرحله وقایعی رخ می دهد تا انسان ها آماده دریافت پاداش و کیفر شوند.

۱- زنده شدن همه انسان ها: بار دیگر بانگ سهمناکی در عالم می پیچد و حیات مجدد انسان ها آغاز می شود.^{۱۴} با این صدا، همه مردگان دوباره زنده می شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می گردند. در

- ۱- سوره زمر، آیه ۶۸
- ۲- سوره زمر، آیه ۶۸
- ۳- بنا بر روایات، پیامبران الهی و امامان بزرگوار از این قضیه استثنا شده اند. (انسان از آغاز تا انجام، علامه طباطبایی، ص ۹۳)
- ۴- سوره تکویر، آیه ۱
- ۵- سوره تکویر، آیه ۲
- ۶- سوره واقعه، آیه ۴
- ۷- سوره فجر، آیه ۲۱
- ۸- سوره حافه، آیه ۱۴
- ۹- سوره واقعه، آیات ۵ و ۶
- ۱۰- سوره مزمل، آیه ۱۴
- ۱۱- سوره انفطار، آیه ۳
- ۱۲- سوره یس، آیه ۶
- ۱۳- سوره ابراهیم، آیه ۴۸
- ۱۴- سوره زمر، آیه ۶۸

۶. وقایع مرحله دوم قیامت را نام ببرید؟
 زنده شدن همه انسان ها
 کنار رفتن پرده از قیاق عالم
 بر پا شدن درگاه عدل الهی
 دادن نامه اعمال
 حضور شاهدان و گواهان

این هنگام انسان‌های گناهکار به دنبال راه فراری می‌گردند؛ دل‌های آنان سخت هراسان و چشم‌هایشان از ترس به زیر افکنده است!^۵

۷ (۲) - کنار رفتن پرده از حقایق عالم: در آن روز با تاییدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده‌ها کنار می‌رود و اسرار و حقایق عالم آشکار می‌شود^۶ و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیات

از وقایع مرحله

دوم قیامت «بر

پا شدن دادگاه عدل الهی»

توضیح دهید؟

انسان‌ها و نیز حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است، آشکار می‌شود.^۷

۸ (۳) - برپا شدن دادگاه عدل الهی: با آماده شدن صحنه قیامت، رسیدگی به اعمال آغاز می‌شود و اعمال همه کسانی

معیار و میزان سنجش اعمال ذره‌ای ناچیز باشد، به حساب آن نیز رسیدگی خواهد شد.^۸ اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش قرار می‌گیرد؟ و

اعمال قرار می‌گیرد؛ زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه

عمل انسان‌ها به راه و روش آنان نزدیک‌تر باشد، ارزش افزون‌تری خواهد داشت.^۹ (۸) ۹

۱۰ (۴) - دادن نامه اعمال: نامه عمل نیکوکاران را به دست راست و نامه عمل بدکاران را به دست چپ

می‌دهند.^{۱۰} نامه عمل انسان با نامه‌های ثبت شده در دنیا تفاوتی اساسی دارد. نامه‌های این دنیا،

تنها گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است؛ اما نامه عمل انسان به گونه‌ای

است که خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بر دارد. از این رو، تمام اعمال انسان در قیامت حاضر

می‌شوند و انسان عین اعمال خود را می‌بیند. کارهای خوب با صورت‌های بسیار زیبا و لذت‌بخش

جسم می‌یابند و کارهای بد با صورت‌های بسیار زشت و وحشت‌زا و آزاردهنده، مجسم می‌شوند.^{۱۱}

با دیدن نامه اعمال، برخی بدکاران به انکار اعمال ناشایست خود روی می‌آورند تا جایی که برای

نجات خود از مهلکه به دروغ سوگند می‌خورند که چنین اعمالی انجام نداده‌اند.^۵ در این هنگام،

خداوند شاهدان و گواهانی را حاضر می‌کند، که با وجود آنها دیگر انکار کردن میسر نیست.^{۱۰}

۱۲ (۵) - حضور شاهدان و گواهان: براساس آیات و روایات، در این روز شاهدان و گواهانی بر اعمال

و رفتار انسان‌ها در پیشگاه خداوند شهادت می‌دهند.^{۱۲} برخی از این شاهدان عبارت‌اند از:

۱۳ (الف) پیامبران و امامان: ایشان همان‌گونه که در دنیا ناظر و شاهد بر اعمال انسان‌ها بوده‌اند، در روز

قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی‌اند و چون ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها را در دنیا دیده‌اند و از هر

۱- سورة نازعات، آیات ۸ و ۹

۲- سورة زمر، آیه ۶۹

۳- سورة انبیاء، آیه ۴۷

۴- سورة حافه، آیات ۲۶-۱۹

۵- سورة مجادله، آیه ۱۸

۶- اینکه پیامبران و امامان، ناظر بر اعمال ما در دنیا هستند، عقیده‌ای مختص شیعیان است.

۱۲. از وقایع مرحله دوم قیامت «مفسور شاهدان و گواهان» را توضیح دهید؟

۱۳. الف) پیامبران و امامان

ب) فرشتگان الهی

ج) اعضاء بدن انسان

۱۳. بر اساس آیات و روایات چه شاهدان و گواهانی در

روز قیامت بر اعمال ما شهادت می‌دهند؟

۱۴. از وقایع مرحله دوم قیامت شهادت «پیامبران و امامان» را توضیح دهید؟

15. بهترین گواهان روز قیامت چه کسانی هستند؟ پیامبران و امامان

16. از وقایع مرحله دوم قیامت شهادت «فرشتگان الهی» را توضیح دهید؟

خطایی مصون و محفوظ اند، بهترین گواهان قیامت اند. رسول خدا ﷺ نیز شاهد و ناظر بر همه پیامبران و

انسانهاست. 14 از آنهایی که

16 (ب) فرشتگان الهی: فرشتگان در طول زندگی انسانها، همواره مراقب آنها بوده اند و تمامی اعمال

آنها را ثبت و ضبط کرده اند، زمره شاهدان روز قیامت قرار دارند ← از توضیح قسمت ب به عنوان پیام آیه استفادہ کنید

موضوع: مفسور

شاهدان و گواهان (فرشتگان الهی)

بی گمان برای شما نگهبانانی هستند،

و إِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ

نویسندگانی گران قدر،

این الفاظ بر فرشتگان الهی دلالت دارند

كِرَامًا كَاتِبِينَ

می دانند آنچه را که انجام می دهید. 16 (2)

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

17. از وقایع مرحله دوم قیامت شهادت «اعضای بدن انسان» را توضیح دهید؟

17 (ج) اعضای بدن انسان: برخی آیات و روایات از شهادت اعضای بدن انسان یاد می کنند. بدکاران

در روز قیامت سوگند دروغ می خورند تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند. در این حال، خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خداوند شروع به سخن گفتن می کنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند. 17

پیام آیه ←

موضوع: مفسور شاهدان و گواهان (اعضای بدن انسان)

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ

وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ

وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ

بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

امروز بر دهانشان مهر می نهیم

و دست هایشان با ما سخن می گوید

و پاهایشان شهادت می دهد

درباره آنچه انجام داده اند. 3

نکته ← با توجه به اینکه آیه به شهادت اعضای جسم انسان اشاره دارد؛ این پیام برداشت می شود که معاد جسمانی ممکن خواهد بود

بدکاران از مشاهده گواهی اعضای خویش به شگفت می آیند و خطاب به اعضای بدن خود با لحنی

سرزنش آمیز می گویند که چرا علیه ما شهادت می دهید؟ اعضای بدن آنها می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد. 4

سوال بدکاران از اعضای بدن خود

۱- سورة نساء، آیه ۴۱

۲- سورة انفطار، آیات ۱۲-۱۰

۳- سورة يس، آیه ۶۵

۴- سورة فصلت، آیه ۲۱

در روز قیامت افراد بدکار با دیدن حقیقت آن جهان و عاقبت شوم خویش، شروع به سرزنش خود کرده و آرزو می‌کنند که ای کاش...

۱- ای کاش برای این زندگی ام چیزی از پیش فرستاده بودم. سوره فجر، آیه ۲۴

۲- ای کاش (به دنیا) بازگردانده می‌شدیم و آیات پروردگاران را بکذیب نمی‌کردیم و از مؤمنان می‌بودیم. سوره انعام، آیه ۲۷

۳- ای کاش همراه وهم مسیر با پیامبر می‌شدیم. سوره فرقان، آیه ۲۷

۴- ای کاش فلان شخص را به‌عنوان دوست خود انتخاب نمی‌کردیم. او ما را از یاد خدا بازداشت. سوره فرقان، آیات ۲۸ و ۲۹

با توجه به آیات بالا بگویید برای اینکه ما از حسرت خوردگان آن جهان نباشیم، بایستی در این دنیا چگونه زندگی کنیم؟

۱- با انبیا عمل صالح برای حیات افروزی خود، زاد و توشه مناسب فراهم کنیم

۲- به خدا و روز حساب ایمان داشته باشیم و آیات الهی را اکتفا نکنیم

۳- در مسیر اطاعت از دستورات خدا و پیامبر (ص) قدم برداریم

۴- دوستانی را انتخاب کنیم که معاشرت با آنان ما را به خداوند نزدیک تر سازد

پناه من باش!

حضرت علی علیه السلام در مناجات خود در مسجد کوفه این گونه با خدا درباره روز قیامت سخن می‌گوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْإِيمَانَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ،
إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

خدایا پناه من باش در روزی که نه مال به درد انسان می‌خورد نه فرزند و تنها آوردن قلبی پاک به نزد خداست که انسان را فایده می‌بخشد.

وَ أَسْأَلُكَ الْإِيمَانَ يَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ،
يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

خدایا پناه من باش روزی که گناهکار دست حسرت به دندان می‌گزد
می‌گوید ای کاش با رسول خدا همراه می‌شدم.

... وَ أَسْأَلُكَ الْإِمَانَ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَبِيهِ وَ صَاحِبَتِهِ وَ بَنِيهِ
خدایا پناه من باش روزی که انسان حتی از برادر، مادر، پدر، دوست و فرزند خود فرار کند.

وَ أَسْأَلُكَ الْإِمَانَ يَوْمَ يَوْذُ الْمُجْرِمُ، لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَ صَاحِبَتِهِ وَ أَخِيهِ
وَ فَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ
خدایا به من پناه ده در روزی که انسان‌های گناهکار حاضرند فرزند، دوست، برادر و خویشان بلکه تمام
مردم زمین به جای آنها عذاب شوند تا خود نجات یابند.

پاسخ سوالات شما

وقتی خداوند شاهد اعمال انسان است، دیگر چه نیازی به حضور شاهدان دیگر دارد؟
درست است که خداوند برای حسابرسی به اعمال انسان نیاز به هیچ شاهدی ندارد؛ اما باز هم
به دلیل لطف و عنایتی که به بندگانش دارد، شاهدانی را بر اعمال انسان می‌گمارد تا شاید انسان
با توجه به این مسئله که تک تک اعمالش زیر نظر ناظران و گواهان بسیار است، از ارتکاب
گناه خودداری کند، زیرا این خصلت انسان است که هر چه حضور ناظران و شاهدان را بیشتر
احساس کند، در رفتار خود دقت بیشتری می‌کند. اگر انسان بداند که هر عملی که انجام می‌دهد،
علاوه بر آنکه خدا شاهد اوست، پیامبر، امامان، ملائک و ... نیز ناظر بر اعمال اویند، انگیزه پرهیز
از گناه در دلش قوی‌تر می‌شود و این موضوع وی را به حفظ هرچه بیشتر حریم و حدود الهی
وای می‌دارد.

همچنین، این مسئله نشان می‌دهد که زمین، اعضای بدن و هر آنچه در اطراف ماست و خداوند
از آنها به عنوان شاهد یاد می‌کند، دارای شعور و آگاهی‌اند و از آنچه ما انجام می‌دهیم آگاه‌اند و
روزی علیه ما شهادت خواهند داد.

✽ اندکی درنگ

خود را تا چه اندازه برای قیامت آماده کرده‌ایم؟ کارهای خود را محاسبه و ارزیابی کنیم؛ اگر موفقیم، شکرگزار خداوند باشیم و بدون آنکه مغرور شویم، بر تلاش خود بیفزاییم و اگر کمتر احساس موفقیت می‌کنیم، تصمیم بگیریم گذشته را جبران کنیم و برای موفقیت از خداوند کمک بخواهیم.

اندیشه و تحقیق

۱- شاهدان اعمال مادر قیامت چه کسانی هستند؟ پیامبران - امامان - فرشتگان - شهدا - زمین - زمان و اعضای بدن

۲- برخی از وقایعی که در مرحله دوم قیامت رخ می‌دهد، بیان کنید.

۳- برپا شدن درگاه عدل الهی

۱- زنده شدن همه انسان‌ها

۴- دادن تاجه اعمال

۲- نثار رفتن پرده از مقابل عالم

۵- حضور شاهدان و گواهان

بیشتر بدانیم

سبک بار شوید!

امام علی علیه السلام:

قیامت پیش روی شما و مرگ در پشت سر، شما را می‌راند. سبک بار شوید تا برسید. همانا آنان که رفتند در انتظار رسیدن شمایند.

نهج البلاغه، خطبه ۲۱

سید رضی، جمع‌آوری کننده سخنان حضرت علی علیه السلام در پایان این خطبه می‌گوید: این سخن امام پس از سخن خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله با هر سخنی سنجیده شود، بر آن برتری دارد و از آن پیشی می‌گیرد و از جمله «بک بار شوید تا برسید» کلامی کوتاه‌تر و پرمعنی‌تر شنیده نشده است! چه کلمه ژرف و بلندی و چه جمله پرمعنی و حکمت‌آمیزی است!

معرفی کتاب

نام کتاب	نویسنده	انتشارات	مخاطب
مواقف حشر	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم
قیامت	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم